

Sygn.akt III AUa 369/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 października 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Bohdan Bieniek

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 1 października 2013 r. w B.

sprawy z odwołania B. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury wcześniejszej

na skutek apelacji wnioskodawczyni B. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 stycznia 2013 r. sygn. akt IV U 2873/12

uchyla zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 27 września 2012 r. i sprawę przekazuje temu organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 27 września 2012r., na mocy przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. DZ. U. z 2009 roku, Nr 152, poz. 1227 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (DZ. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił B. B. przyznania prawa do emerytury, ponieważ nie udowodniła ona wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach, lecz jedynie 13 lat, 8 miesięcy i 24 dni.

Od powyższej decyzji odwołanie złożyła wnioskodawczyni wskazując, że przepracowała w szczególnych warunkach 15 lat, 11 miesięcy i 12 dni.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 17 stycznia 2013 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że B. B., urodzona dnia (...) udowodniła 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 13 lat, 8 miesięcy i 24 dni pracy na stanowisku nauczyciela: od 19.09.1977r. do 25.01.1978r. w Przedszkolu Nr (...) w L., od 21.08.1978r. do 31.08.1983r. w Szkole Podstawowej Nr (...) w G., od 01.09.1983r. do 31.05.1991r. w Przedszkolu Zakładowym PGR W., z wyłączeniem urlopu wychowawczego od 06.11.1988r. do 31.05.1991r., od

22.02.1993r. do 02.08.1993r. w Szkole Podstawowej Nr (...) w G. oraz z wyłączeniem okresu pobierania świadczeń w razie choroby i macierzyństwa: 26-28.05., 31.05.-01.06., 7-12.07., 13-15.07.1993r., od 1.09.1993r. do 15.10.1993r. oraz od 22.03.1994r. do 18.07.1994r. w Szkole Podstawowej Nr (...) w G. oraz od 2.09.1996r. do 31.12.1998r. w Przedszkolu Samorządowym w W..

Zdaniem Sądu pierwszej instancji ZUS prawidłowo ustalił powyższe okresy, co potwierdziły akta osobowe skarżącej ze Szkół Podstawowych: Nr 1 i Nr 2 w G. (k.37), z Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział w O. (k. 35), z Przedszkola Samorządowego w W. (k. 40) oraz akta ZUS. Były one także zgodne z wykazem pracy nauczycielskiej, sporządzonym przez skarżącą, w którym nie uwzględniła ona jednak okresu urlopu wychowawczego od 6.11.1988r. do 31.05.1991r. w trakcie zatrudnienia w Przedszkolu Zakładowym PGR W., w związku z urodzeniem córek: D. S. w dniu 25.05.1988r. i A. W. w dniu 17.08.1989r.

Sąd podkreślił, że okres urlopu wychowawczego to okres zawieszenia wzajemnych praw i obowiązków stron stosunku pracy i okres niewykonywania pracy z powodu opieki nad dzieckiem, w rozumieniu art. 7 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. (okres nieskładkowy - do dnia 31 grudnia 1998r.). Stąd należało go odliczyć od stażu pracy w warunkach szczególnych, wskazanego przez skarżącą, przez co wyniósł on: 13 lat 9 miesięcy i 23 dni.

Następnie Sąd pierwszej instancji wskazał na dwa obowiązujące systemy emerytalne nauczycieli: pierwszy związany z wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w związku z art. 32 i 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. oraz drugi, w którym warunki emerytalne regulowane są przepisami odrębnymi. Po czym zweryfikował sytuację wnioskodawczyni pod kątem warunków przyznania prawa do emerytury, o których mowa w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

W rezultacie Sąd stwierdził, że wykazany przez skarżącą okres wykonywania pracy nauczycielskiej był niewystarczający do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury. Wymagany był bowiem 15-letni staż pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, zaś z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynikało, że wnioskodawczyni w takich warunkach nie była zatrudniona w wymaganym okresie. Z tych względów nie spełniła przesłanki 15-letniego stażu pracy w szczególnym charakterze w pełnym wymiarze czasu pracy i nie nabyła prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu tej pracy, w świetle art. 32 i art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Apelację od powyższego wyroku wniosła B. B.. Wskazała w niej, iż ZUS rozważał jej sprawę, stosując tylko art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej. Wniosła o uwzględnienie także art. 32 ust. 5 tej ustawy, gwarantującego nabywanie prawa do emerytury bez względu na wiek, w warunkach określonych w art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, gdyż uchybienia w niej wskazane uzasadniają uchylenie zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji ZUS z dnia 27 września 2012r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

Należy podkreślić, za Sądem Okręgowym, że po wejściu w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) powstały dwa odrębne systemy emerytalne nauczycieli, wywodzące się z traktowania pracy nauczycielskiej jako zatrudnienia w szczególnym charakterze.

System pierwszy jest związany z wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 ust. 1 (w odniesieniu do osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.) i art. 46 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 (w odniesieniu do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r.) ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Z kolei w systemie drugim warunki emerytalne tej grupy zawodowej regulują przepisy odrębne, tj. art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982r. Karta Nauczyciela (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.). Wskazany przepis jest unormowaniem szczególnym i w zakresie uprawnień emerytalnych nauczycieli określa wszystkie wymagania, których spełnienie pozwala nauczycielowi na uzyskanie emerytury. Stosownie do jego treści nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze mają możliwość - bez względu na wiek - nabycia uprawnień emerytalnych po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy.

Zgodnie z ustępem 2a w/w przepisu Karty Nauczyciela nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jak skarżąca, zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli: spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy, oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Art. 88 ust 1a w/w ustawy przewiduje, że nauczyciele spełniający warunki określone w ust. 1 mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy, ale jedynie w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 w/w ustawy, gdy dochodzi do likwidacji szkoły albo zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania.

Według organu emerytalnego za odmową przyznania B. B. prawa do emerytury przemawiało nie spełnienie przesłanki odnoszącej się do posiadania co najmniej 15 - letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, uregulowanej w §4 ust. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (DZ. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) w zw. z art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. DZ. U. z 2009 roku, Nr 152, poz. 1227 ze zm.). Organ rentowy przy tym zaniechał wszechstronnego rozważenia sprawy B. B. pod kątem odrębnych warunków prawa do emerytury, sticte dotyczących nauczycieli, wskazanych w wyżej cytowanym art. 88 ustawy Karta Nauczyciela.

Z uwagi na to, że organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 27 września 2012r. tylko w zakresie braku podstaw do przyznania emerytury, na mocy art. 184 ust. 1 w zw. z 32 ust. 1 w/w ustawy, to Sąd Okręgowy nie mógł rozważyć sprawy w zakresie szerszym, niż określone ramami zaskarżonej decyzji. Nie mógł zatem samodzielnie zbadać sytuacji wnioskodawczyni przez pryzmat przesłanek prawa do emerytury, wskazanych w art. 88 Karty Nauczyciela. Jak wynika bowiem z utrwalonego orzecznictwa, zaaprobowanego w niniejszej sprawie, przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji ZUS ogranicza się do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a między stronami spornych; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć. Przed sądem wnioskodawca może żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może żądać czegoś, o czym organ rentowy nie decydował (wyrok SN z dnia 9.09.2010 r., IIUK 84/10, LEX nr 661518). Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok SN z 1.09.2010r., IIIUK 15/10, LEX nr 667499, post. SN z 20.01.2010 r., IIUZ 49/09, LEX nr: 583831). Zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości

zaskarżonej decyzji (art. 477⁽¹⁴⁾§2 i art. 477^(14a) k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu (wyrok SN z 23.04.2010 r., IIUK 309/09, LEX nr 604210).

Wnioskodawczyni, przed złożeniem wniosku o emeryturę pracowała w pełnym wymiarze czasu jako nauczyciel. Obecnie także pozostaje czynnym nauczycielem. W związku z tym organ rentowy powinien dokonać wszechstronnych ustaleń faktycznych, w tym skrupulatnie wyliczyć jej staż pracy nauczycielskiej, zgodnie z warunkami przyznania prawa do emerytury w ramach dwóch systemów emerytalnych nauczycieli, w szczególności w oparciu o przewidziany w tym systemie art. 88 Karty Nauczyciela.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy organ rentowy rozstrzygnie zatem o żądaniach wnioskodawczyni, po uprzednim przeprowadzeniu wszechstronnego postępowania dowodowego w przedmiocie wykazania przesłanek prawa do emerytury w dwóch systemach emerytalnych nauczycieli, w tym na podstawie art. 88 ustawy Karta Nauczyciela. W tym celu powinien ocenić dowody ze zgromadzonej dokumentacji, a w razie konieczności z zeznań wnioskodawczyni i świadków.

Jak wynika z art. 7 k.p.a. w zw. z art. 180§1 k.p.a. w toku postępowania organy administracji publicznej (w tym organ rentowy) stoją na straży praworządności i podejmują wszelkie kroki niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli. Z kolei zgodnie z art. 8 k.p.a. organy administracji publicznej obowiązane są prowadzić postępowanie w taki sposób, aby pogłębiać zaufanie obywateli do organów Państwa oraz świadomość i kulturę prawną obywateli. Według zaś art. 12 ust. 1 k.p.a. organy administracji publicznej powinny działać w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej załatwienia.

Mając, zatem na uwadze powyższe, z mocy art. 477^{14a} k.p.c., orzeczono jak w sentencji.